

ELÄKEINDEKSIOTTELU

Suomi-Ruotsi 3–0

Artikkelissa verrataan Ruotsin ja Suomen työeläkeindeksejä perinteisessä maaotteluhengessä. Tyylipteet perustuvat professori Nicholas Barrin arvioihin maiden eläkejärjestelmistä. Lisäksi mitataan indeksien reaalkasvua 2000-luvulla sekä indeksikorotusten vuotuista vaihtelua. Suomalaisen työeläkkeen saajan näkökulmasta tulokset ovat yksikäsitteisen myönteisiä. Barr arvioi Suomen indeksijärjestelmän paremmaksi, ja myös eläkkeiden kasvu on ollut nopeampaa ja vakaampaa. Näin siitä huolimatta, että talouskasvu on tarkastelujaksolla ollut Ruotsissa selkeästi Suomea vahvempaa.

Kansalaisaloite työeläkeindeksin muuttamisesta palkkatasoindeksiksi etenee eduskuntakäsittelyyn. Aloitteen yhteydessä käyty keskustelu antaa aiheen kysyä, miten työeläkkeet indeksoidaan muissa maissa. ”Tunnelinäköä” eli taipumusta tarkastella eläkkeiden riittävyyttä ja kestävyyttä erillään toisistaan tulisi **BARRIN** (2013a) mukaan välttää. Tässä artikkelissa pitäydytään kuitenkin pääosin edunsaajan näkökulmassa. Tämä on luonteva vaihtoehto, kun otetaan huomioon kansalaisaloitteen tavoite. Se pyrkii varmistamaan eläkkeelle siirtyneiden elintason kehityksen kiinnittämättä asianmukaisesti huomiota eläkejärjestelmän kestävyysvarmistamiseen.

Artikkelissa haetaan vastausta kolmeen kysymykseen: miten Suomen indeksisääntö pärjää Ruotsin indeksisääntölle ulkopuolisen asiantuntijan silmissä, kummassa maassa indeksointi on tuottanut suurempia reaalkorotuksia maksus-

sa oleviin eläkkeisiin, ja kummassa maassa korotukset ovat olleet vakaampia?

Ensimmäiseen kysymyksen vastaus perustuu **BARRIN** (2013a; 2013b) raportteihin. Hän arvioi Suomen ja Ruotsin lakisääteiset työeläkejärjestelmät riittävyyden, kestävyysvarmistuksen ja rakenteen näkökulmasta vuonna 2013. Suomen eläkejärjestelmää koskevan raportin tilaaja oli Eläketurvakeskus ja Ruotsin eläkejärjestelmän raportin tilaaja oli Ruotsin valtiovarainministeriön alaisuudessa toimiva komitea (ESO, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi).

Suomessa käytetään maksussa olevien työeläkkeiden indeksitarkistuksiin hinta- ja ansiotasoindeksin yhdistelmää, jossa hintatason muutoksen paino on 80 prosenttia ja ansiotason muutoksen paino on 20 prosenttia. Samankaltainen yhdistelmäindeksi on käytössä useissa EU- ja OECD-maissa.

Ruotsissa työeläkkeitä tarkistetaan niin sanotulla sopeutusindeksillä, joka perustuu ansiotason reaalkasvuun ja

eläkejärjestelmän taloudelliseen tasapainoon. Ruotsin kaltainen indeksimalli, joka muodossa tai toisessa on kytköksissä eläkejärjestelmän taloudelliseen kehitykseen, on yleistynyt maailmalla viime vuosina. Esimerkiksi Saksassa sovelletaan tällaista indeksiä.

Suomessa maksettavien työeläkkeiden indeksitarkistuksissa kuluttajahintojen muutoksen paino on 80 prosenttia ja ansiotason muutoksen paino 20 prosenttia.

Toiseen ja kolmanteen kysymyksen vastaukset saadaan yksinkertaisesti vertailemalla indeksikorotusten toteutunutta kehitystä 2000-luvun aikana. Eläkeläisten ostovoiman paremmin turvanut maa saa pisteen. Vähemmällä eläkkeiden vuotuisella vaihtelulla selvinnyt maa saa kolmannen jaossa olevista pisteistä.

Valokuvat
MAARIT KYTÖHARJU

MIKA VIDLUNDIN (vas.) ja
ISMO RISKUN mielestä Suomessa
työeläkkeiden indeksointi on
eläkeläisten näkökulmasta
toimivampaa kuin Ruotsissa.

RUOTSISSA ELÄKEJÄRJESTELMÄN YLI- JA ALIJÄÄMÄT VAIKUTTAVAT ELÄKEINDEKSIIN.

SUOMEN TYÖELÄKEINDEKSI ON YKSINKERTAINEN JA NIUKKA

Suomen työeläkkeiden tarkistamisessa siirryttiin niin sanottuun taitettuun indeksiin vuonna 1996. Alle 65-vuotiaiden työeläkkeissä säilytettiin aiempi ns. puoliväli-indeksi, jossa ansiotason ja hintatason muutoksilla oli yhtä suuri paino. Indeksä "taitettiin" iän mukaan siten, että 65 vuotta täyttäneiden työeläkkeet sidottiin eläkeikäisen indeksiin, jossa kuluttajahintojen paino nostettiin 80 prosenttiin ja ansiotasoindeksin paino vastaavasti laskettiin 20 prosenttiin.

Nykyinen työeläkkeiden indeksisääntö tuli voimaan vuoden 2005 alusta, jolloin kaikkia maksussa olevia työeläkkeitä eläkkeensaajan iästä riippumatta alettiin tarkistaa entisellä eläkeikäisen indeksillä. Samalla eläkeikäisen indeksin nimi muutettiin työeläkeindeksiksi.

Palkkakertoimessa, jolla lasketaan eläkkeiden alkumäärät, on ansiotason muutoksen paino 80 prosenttia ja kuluttajahintojen paino 20 prosenttia.

Kun kaikki maksussa olevat eläkkeet iästä riippumatta siirrettiin työeläkeindeksillä tarkistettaviksi, lisättiin työkyvyttömyyseläkkeisiin kertakorotus viiden eläkevuoden jälkeen nuorena työkyvyttömiksi tulleille. Tällä haluttiin varmistaa nuorimpien eläkkeensaajien kulutusmahdollisuuksien kehitys mahdollisesti pitkänkin eläkeajan varalta. Taustalla oli myös tieto nuorten työkyvyttömyyseläkkeiden matalasta tasosta.

Työaikaisten ansioiden tarkistamiseen eläkkeen alkumäärän laskennassa sen sijaan käytetään palkkakerronta, jossa ansiotason muutoksen paino on 80 prosenttia ja kuluttajahintojen muutoksen

paino on 20 prosenttia. Palkkakertoimen käyttöönotto oli yhteydessä siihen, että eläkkeen laskennassa siirryttiin loppupalkkaperiaatteesta uran keskiansioihin perustuvaan eläkkeen laskentaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuoden 2011 lopussa työryhmän arvioimaan työeläkeindeksin laskentatavan mahdollisia muutostarpeita. Työryhmä ei nähnyt riittäviä perusteluja eläkkeiden ja ansaittujen eläkeoikeuksien tarkistusmenettelyn muuttamiseen. Tämä päätelmä koski niin indeksin heikentämistä kuin sen parantamistakin. Työryhmä esitti, että väestörakenteen muutoksen takia eläkemenot ja maksut nousevat tulevaisuudessa ja talouskasvun näkymät ovat aiempaa huonommat. Työryhmän mukaan työeläkeindeksin parantaminen hyödyttäisi eniten niitä sukupolvia, joiden eläke suhteessa keskipalkkaan ja eläkemaksuihin on korkeampi kuin nuoremilla ikäluokilla.

Ansiotason painon kohottaminen eläkeindeksissä hyödyttäisi eniten niitä, joilla eläke suhteessa keskipalkkaan on suhteellisen korkea.

Raporttiin liittyi eläkeläisjärjestöjä edustavien työryhmän jäsenten eriävät mielipide. He esittivät, että työeläkeindeksissä ansiotason muutoksen painoa tulisi nostaa 20 prosentista 30 prosenttiin. Vastaavasti hintojen muutoksen painoa alennettaisiin 80 prosentista 70 prosenttiin. Lisäksi indeksitarkistukset tulisi tehdä kahdesti vuodessa (SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 2013).

Eläketurvakeskus on helmikuussa 2016 julkaissut arviolaskelmia nyt esillä olevan kansalaisaloitteen mukaisen indeksimuutoksen vaikutuksesta eläketasoon ja -menoon, eläkkeiden rahoitukseen ja

eri sukupolviin. Laskelmat osoittavat, että eläkkeiden tarkistaminen ansiotasoindeksillä nostaisi merkittävästi työeläkkeiden tasoa ja siten eläkemaksuja (ks. tarkemmin SANKALA 2016 ja ELÄKETURVAKESKUS 2016).

RUOTSIN TYÖELÄKEINDEKSISSÄ ON MONTA PALAA PELISSÄ

Ruotsissa eläkejärjestelmän sopeutuminen maksutulojen ja eläkemenojen vaihteluihin toteutetaan indeksoinnin avulla. Maksussa olevien työeläkkeiden indeksointi on vuodesta 2002 lähtien perustunut ns. sopeutusindeksiin (följsamhetsindex), joka reagoi ansiotulojen ja eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon kehitykseen. Tätä ennen työeläkkeet ja eläkepalkka oli sidottu hintaindeksiin.

Indeksisääntöjen muutos on osa Ruotsissa vuosituhaten vaihteessa toteutettua eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta. Vanhuuseläke määräytyy uudessa järjestelmässä maksuperusteisesti eli maksettujen eläkemaksujen perusteella, eläkemaksujen taso pidetään kiinteänä ja eläkkeiden tasot joustavat.¹

Sopeutusindeksi lasketaan lähtökohteisesti keskimääräisten tulojen kehityksen eli tuloindeksin (inkomstindex) muutoksen perusteella². Muutoksesta kuitenkin vähennetään odotettavissa oleva 1,6 prosentin reaali-palkkakehitys, ns. kasvunormi. Toisaalta työeläkkeen laskennassa käytettävän kertyneen eläkepääoman eläkkeeksi muuntavan jakoluvun määrittelyssä käytetään 1,6 prosentin reaali-palkkakehitystä vastaavaa diskonttokorkoa korottamaan eläkkeen alkumäärää. Jakoluku, joka vastaa Suomen elinaikakerrointa, on riippuvainen ikäluokan odotetusta eliniästä. Eläkkeensaaja saa siis lähtökohtaisesti korkeamman kuukausieläkkeen, mutta jatkossa pienemmän indeksitarkistuksen. Ruotsin työeläkkeen indeksoinnin määräytymistä havainnollistetaan taulukossa 1.

RUOTSIN ELÄKEJÄRJESTELMÄN INDEKSIJARRU ON AIHEUTTANUT ÄKILLISIÄ JA VOIMAKKAITA MUUTOKSIA.

Eläkkeiden ja laskennallisen eläkepääoman tarkistukseen vaikuttaa kuitenkin myös tasapainoindeksi, ns. jarru tai vaihtoehtoisesti kaasu, joka reagoi eläkejärjestelmän taloudelliseen tasapainoon³. Indeksijarru aktivoituu, kun järjestelmä muuttuu alijäämäiseksi. Vastaavasti kaasu aktivoituu, jos järjestelmä myöhemmin palaa ylijäämäiseksi. Tällöin sopeutusindeksin kasvua nopeutetaan, kunnes indeksi päättyy samalle tasolle kuin se olisi noussut ilman jarrutusta. Järjestelmän tasapainoluku (balanstal) määrittellään vuosittain eläkejärjestelmän vuosikertomuksen (Orange Rapport) yhteydessä. Indeksointiin taselaskelma vaikuttaa 2 vuoden viipeellä (taulukot 1 ja 2).

BARRIN ARVIO SUOMEN JA RUOTSIN INDEKSIJÄRJESTELMISTÄ

Käytyään lävitse hyvän indeksijärjestelmän periaatteita **BARR** (2013a, 78) summeeraa arvionsa Suomen työeläkeindeksistä seuraavasti:

”Suomessa maksussa olevien etuuskosten indeksointi on hyvän suunnittelun mukaista. Maksussa olevat eläkkeet on indeksoitu 20 prosenttia ansioihin ja 80 prosenttia hintoihin. Tämä asianmukainen painotettu keskiarvo välttää ailahtelevan herkkyuden inflaatiolle, ja jakaessaan riskejä eläkeläisten kanssa se altistaa heidät pienemmälle riskille kuin työntekijät, koska reaalipalkkojen aleneminen vaikuttaa maksussa oleviin eläkkeisiin, mutta ainoastaan 25 prosentilla siitä painosta, jolla se vaikuttaa nuorempien työntekijöiden karttumiin.”⁴

Suomessa eläkejärjestelmä altistaa eläkeläiset pienemmälle riskille kuin työntekijät, toisin kuin Ruotsissa.

Vastaavasti Ruotsin indeksijärjestelmän yhteenvedossa **BARR** (2013b, 99) toteaa,

Taulukko 1. Ruotsin työeläkkeen indeksointi vuosina 2014–2016.

	2014	2015	2016
Reaalitulojen muutos ¹	+1,7	+2,3	+2,7
Hintojen muutos ²	-0,1	+0,2	-0,4
Korjaus aiempien vuosien ennusteisiin	-1,1	-0,4	-0,2
= Tuloindeksin muutos (inkomstindex)	0,5	2,1	2,0
-/+ Tasapainotus (balanseringseffekt)	-1,6	+0,4	+3,8
= Tasapainoindeksin muutos (balansindex)	-1,1	2,5	5,9
- Kasvunormi (normen, förskottsränta)	-1,6	-1,6	-1,6
= Sopeutusindeksi (följsamhetsindexering)	-2,7	0,9	4,2

1 Kolmen tarkistusvuotta edeltävän vuoden reaalitulojen muutoksen keskiarvo.

2 Kahden tarkistusvuotta edeltävän vuoden kesäkuun pistelukujen perusteella.

Lähde: Pensionsmyndigheten (2016a).

Taulukko 2. Ruotsin työeläkejärjestelmän (PAYGO) tasapaino vuosina 2007–2014.

Taselaskelma	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tarkistusvuosi	2009	2010	2011	2012	2011	2014	2015	2016
Yli-/alijäämä (SEK mrd)	18	-243	-323	103	157	-80	127	423
Tasapainoluku	1,0026	0,9827	0,9549	1,0024	1,0198	0,9837	1,0040	1,0375
Alkuperäinen (<2007) määrittely		0,9672	0,9570	1,0208	1,0208	0,9900	1,0158	1,0520

Lähde: Pensionsmyndigheten (2007–2014)

että maksussa olevien työeläkkeiden indeksointi on epäoptimaalinen. Se ei tasaa työmarkkinariskiä, koska palkkojen vuosittaiset vaihtelut vaikuttavat täysimääräisesti maksussa oleviin eläkkeisiin altistaen eläkeläiset vastaavalle riskille kuin työntekijät.

BARR (2013b, 101–104) jatkaa ja toteaa, että Ruotsissa jarrun ja kaasun toimintaan liittyy ei-tarkoitettuja tulonjakovaikutuksia eri kohorttien välillä ja työntekijäkohortin sisällä työntekijöiden ikä-ansaintaprofilista riippuen. Nämä vaikutukset ovat pitkälti sattumanvaraisia. Lisäksi sopeutusmekanismilla on

taipumus hyödyttää nuorempia työntekijöitä eläkkeensaajien kustannuksella, mikä riskinjaon kannalta on epäoptimaalinen tilanne, koska keskimäärin eläkkeensaajat karttavat riskiä enemmän kuin työntekijät.

Tuomaripiste tulee Suomelle ilman epäröintiä.

RUOTSISSA ON JÄRJESTELMÄ TASAPAINOSSA, ELÄKKEET KULKEVAT VUORISTORADALLA

Indeksijarru on viime vuosina korostunut Ruotsin työeläkejärjestelmässä. Alkuperäisen tavoitteen mukaisesti indek-

VUOSINA 2000–2015 SUOMEN TYÖELÄKEINDEKSI NOUSI REAALESTI 6 PROSENTILLA MUTTA RUOTSIN LASKI NOIN YHDELLÄ PROSENTILLA.

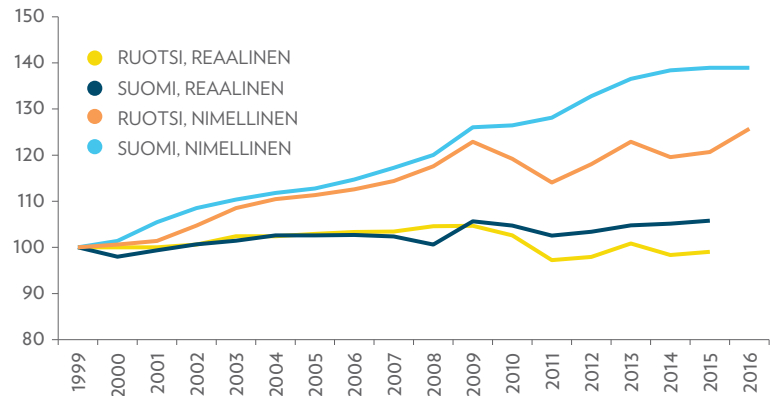
si vakauttaa eläkejärjestelmän taloutta. Heikkoutena on kuitenkin muutosten voimakkuus ja äkillisyys (**REGERINGENS PROPOSITION** 2015).

Ruotsin indeksi on ollut negatiivinen kolmesti viimeisen 7 vuoden aikana. Ensimmäisen kerran indeksijarru laukesi vuonna 2010, kun järjestelmän maksutulojen ja eläkevarallisuuden suhdetta eläkevastuusiin kuvaava tasapainoluku (balanstal) painui -3,28 prosenttia (0,9672) alijäämäiseksi vuonna 2008 (ks. taulukko 2). Tuolloin finanssikriisin seurauksena puskurirahastojen markkina-arvosta suljettiin 21 prosenttia vuoteen 2007 verrattuna. Indeksijarrun vaikutus loiveni kuitenkin -1,74 prosenttiin (tasapainoluku 0,9826), koska sen määrätymisperusteita muutettiin ennen vuoden 2010 lopullista indeksitarkistusta. Indeksien vuosittaisen vaihtelun loiventamiseksi puskurirahastojen markkina-arvo alettiin yksittäisen vuoden lopun tilanteen sijasta määrittää kolmen viimeisimmän vuoden keskiarvon perusteella. Indeksien työeläkkeitä leikkaava vaikutus jäi lopulta -3,0 prosenttiin alkuperäisestä -4,6 prosentista.

Indeksin laskentatavan muutos oli omiaan voimistamaan jarruvaikutusta seuraavana vuonna. Rahastojen osittaisesta toipumisesta huolimatta vuoden 2008 tulos heikensi tarkastelujakson keskiarvoa. Kun lisäksi maksutulot notkahtivat edellisvuoden tasosta, painui järjestelmä -4,5 prosenttia alijäämäiseksi vuonna 2009. Lopputuloksena työeläkkeitä leikattiin 4,3 prosenttia vuonna 2011.

Tämän jälkeen järjestelmä oli alijäämäinen vuonna 2012, jolloin vuoden 2014 indeksitarkastus oli -2,7 prosenttia. Hyvän taloudellisen kehityksen myötä järjestelmä on kuitenkin palautumassa tasapainotilaan. Eläkeviraston helmikuussa 2016 julkaiseman ennusteen mukaan tämä tapahtuu vuonna 2019 (**PENSIONS-MYNDIGHETEN** 2016).

Kuvio 1. Työeläkeindeksien nimellis- ja reaalikehitys Suomessa ja Ruotsissa (1999=100).

Lähde: Pensionsmyndigheten; Eläketurvakeskus.

Indeksitarkistusten vaihtelevuuteen ollaan tuomassa ratkaisua lakimuutoksella, joka vuodesta 2017 eteenpäin loiventaa tasapainoindexin vaikutusta. Keskeisimpänä muutoksena jarrun ja kaasun käyttöä rajoitetaan siten, että niiden vaikutus rajataan kolmasosaan nykyisestä (ks. **REGERINGENS PROPOSITION** 2015).

TYÖELÄKEINDEKSIIN REAALIKASVU ON OLLUT SUOMESSA NOPEAMPAA JA VAKAAMPAA

Tarkastelu vuosien 2000–2015 ajalta osoittaa, että Ruotsin työeläkeindeksi on jäänyt Suomesta jälkeen erityisesti finanssikriisin jälkeisinä vuosina indeksijarrun aktivoitumisen vuoksi. Työeläkeindeksi on Suomessa noussut tarkasteluvälillä nimellisesti noin 39

prosenttia ja reaalisesti noin 6 prosenttia. Ruotsissa indeksi on vastaavalla ajanjaksolla noussut nimellisesti noin 26 prosenttia, mutta reaalisesti tarkasteltuna eläkkeiden ostovoima on alentunut noin -1,0 prosenttia.

Tosin vuonna 2016 Suomessa työeläkkeet eivät nimellisesti nouse lainkaan (0,0 %). Vuonna 2015 työeläkeindeksiä korotettiin lainsäädännöstä poiketen vain 0,4 prosenttia. Vuosi 2016 tuo Ruotsin lähelle, mutta ei rinnalle.

Indeksin kasvusta piste niukasti Suomelle.

Indeksitarkastusten vuotuista vaihtelevuutta mitataan reaalisten indeksimuutosten keskihajonnalla. Vuosien 2000–2015 keskihajonnaksi muodostuu Suomelle 1,64, kun Ruotsin vastaava luku on 1,81. Erityisesti finanssikriisin jälkei-

TÄSSÄ VERTAILUSSA EI OTETTU KANTAA ELÄKETURVAN TASOON EIKÄ ELÄKEJÄRJESTELMÄN TALOUDELLISEEN KESTÄVYYTEEN SUOMESSA JA RUOTSISSA.

senä aikana indeksitarkistusten vuotuinen vaihtelu on noussut Ruotsissa hyvin korkeaksi. Ennen finanssikriisiä Ruotsin toteutuneet reaaliset indeksitarkistukset olivat Suomen vastaavia tarkistuksia vakaammat.

Indeksitarkistusten vakaudesta niin ikään niukasti pisteet Suomelle.

LOPUKSI

Keskustelu työeläkeindeksistämme on voimistunut kansalaisaloitteen myötä. Suomen sinänsä niukka työeläkeindeksi kestää eläkkeensaajan näkökulmasta liikkeelle lähtevän vertailun ainakin Ruotsiin – jopa niin, että maaottelu päättyy kaikilla osa-alueilla Suomen voittoon.

Ruotsin indeksijärjestelmään sisältyvä riskinjako työ- ja eläkeikäisen vä-

estön välillä on epäoptimaalinen. Sen sijaan Suomen indeksijärjestelmä on hyvän suunnittelun mukainen. Ruotsin talouden hyvästä kehityksestä huolimatta indeksikorotukset ovat Ruotsissa jääneet keskimäärin hivenen täkäläisestä jälkeen ja niiden toteutunut vuotuinen vaihtelu on ollut suurempaa kuin Suomessa.

Tässä artikkelissa vertailtiin työeläkkeiden indeksointia eläkeläisten näkökulmasta. Mikäli näkökulmaa laajennettaisiin siihen, kumpi indeksimenettely tukee vahvemmin eläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä, tulisi avauspiste Ruotsille. Vertailussa ei myöskään otettu kantaa eläketurvan tasoon sinänsä. Suomen voitosta huolimatta on syytä pitää mielessä Barrin usein toistama ajatus: ei ole yhtä parasta eläkejärjestelmää! ■

Viitteet

- 1 Vanhuuseläke jakaantuu kahteen osaan: jakojärjestelmärahoitteiseen työeläkkeeseen (inkomstpension) ja rahastoeläkkeeseen (premiepension). Vanhan järjestelmän etuusperusteinen työeläke (ATP) on osittain voimassa vielä siirtymäkauden ajan. Rahastoeläkettä lukuun ottamatta indeksisäännöt ovat samat maksussa olevien eläkkeiden suhteen.
- 2 Ansiotulojen lisäksi tuloihin sisältyvät myös eläkettä kerryttävät sosiaalietuudet.
- 3 Tasapainoindeksiä ei (pääsääntöisesti) sovelleta ansiosidonnaiseen perhe-eläkkeeseen. Sairausvakuutuksesta myönnettäviä Suomen työkyvyttömyyseläkettä vastaavia työkyvyttömyysetuuksia tarkistetaan kuluttajahintaindeksillä.
- 4 Barr vertaa eläkeindeksiä palkkakertoimeen, jossa ansiotason paino on 80 prosenttia ja hintatason 20 prosenttia.

Kirjallisuus

BARR, N. (2013a), The Pension System in Finland: Adequacy, Sustainability and System Design, Helsinki: ETK.

BARR, N. (2013b), The Pension System in Sweden. Report to the Expert Group on Public Economics 2013:7. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Finansdepartementet, Regeringskansliet.

<http://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2013/08/Till-webben-ESO-2013-7.pdf>

ELÄKETURVAKESKUS (2016), Koottua tietoa eläkeindeksistä. Eläketurvakeskus Uutiset 3.2.2016. <http://www.etk.fi/fi/service/etusivu/304/arkisto?tab=news>

LAESVUORI, A. (2013), Työeläkkeiden indeksijärjestelmän kehitys, teoksessa Sosiaali- ja terveysministeriö (2013): Työeläkkeiden indeksijärjestelmää arvioineen työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:32, 29–39.

PENSIONSMYNDIGHETEN (2007–2014), Orange Rapport. Pensionsystemets årsredovisning. <http://pensionsmyndigheten.se/PublikationerPaSvenska.html>

PENSIONSMYNDIGHETEN (2016a), Förändring av inkomstpension 2016.

<http://pensionsmyndigheten.se/Inkomstpension2016.html>

PENSIONSMYNDIGHETEN (2016b), Februariprognosen för inkomstpension och pensionsrelaterade förmåner.

<http://pensionsmyndigheten.se/Februariprognos2016.html>

REGERINGENS PROPOSITION (2015), En jämnare och mer aktuell utveckling av inkomstpensionerna, 2014/15:125. Socialdepartementet, Regeringskansliet.

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2015/06/prop.-201415125/>

SANKALA, M. (2016), Eläkkeiden indeksointi ansiotason kasvun perusteella. Eläketurvakeskuksen muistio 3.2.2016. Ks. linkki sivulla Eläketurvakeskus (2016).

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ (2013), Työeläkkeiden indeksijärjestelmää arvioineen työryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:32.